

JURNAL ACADEMIC II

(Manifestări științifice, culturale și activități statutare ale Academiei de Științe a Moldovei, 2 ianuarie – 31 martie 2025)

Dr. hab. **Liliana CONDRATICOVA**
Secretar științific general al AȘM

Argument

Pornind de la afirmația lui Socrate, potrivit căreia „Există doar un lucru bun, știința, și doar unul rău, neștiința”, ne propunem să continuăm „Jurnalul academic”, pentru a reflecta în ordine cronologică evenimentele ce au avut loc sub egida Academia de Științe a Moldovei. Inițiate în 2019 și, respectiv, în 2023, platformele științifice de dialog și comisiile de specialitate au format un cadru favorabil pentru desfășurarea unor evenimente științifice, culturale și de promovare a științei, precum și diseminarea rezultatelor cercetărilor comunității academice. În acest sens, „Jurnalul Academic”, inițiat de noi și publicat în nr. 4, 2024, al revistei „AKADEMOS”, se pretează a fi o platformă inedită de documentare, diseminare și promovare a realizărilor membrilor Academiei de Științe a Moldovei, a activităților ce rezultă din atribuțiile statutare și competențele AȘM, un liant între cercetare, educație, factorii decizionali, mediul de afaceri, cercetători experimentați și tinerii care tatonează terenul în alegerea unei cariere în domeniul științei.

„Jurnalul academic II” descrie manifestările științifice și culturale ce au avut loc în perioada ianuarie-martie 2025 la Academia de Științe a Moldovei sau cu concursul acesteia, însumând conferințe științifice, mese rotunde, prelegeri publice, lansări de carte, omagieri, dar și audierile publice, întrevederile bilaterale ale conducerii Academiei cu ambasadori și alte personalități de marcă. Ținem să precizăm că mai multe evenimente în anul 2025 se vor desfășura sub semnul „Anului Mihai Eminescu”.

Manifestări științifico-culturale

10 ianuarie. Anul științific a început la Academia de Științe a Moldovei cu lansarea albumului de fotografii *Aur pe argint. Viața cotidiană a arheologiei Moldovei în anii 1945–1991* (Editura Lexon-Prim, 2024), semnat de dr. în istorie Denis Topal și dr. în istorie Sergiu Matveev, cu contribuția drd. Iulian Salagor. Lucrarea a fost realizată prin concursul Institutului Patrimoniului Cultural, Muzeului Național de Istorie a Moldovei și Universității de Stat din Moldova. Albu-

mul include câteva compartimente ce reflectă începuturile arheologiei în RSSM (anii 1940–1950), formarea primei generații de arheologi din RSSM (anii 1960) și a celei de-a doua generații de arheologi din RSSM (anii 1970–1980). Autorii relatează despre întemeierea, în 1957, pe lângă Sectorul de arheologie al Institutului de Istorie, Limbă și Literatură al AȘM, a unui Muzeu de Arheologie, care va deveni o subdiviziune distinctă în 1979; deschiderea, în 1961, în cadrul Institutului de Istorie, a Sectorului de arheologie sub conducerea lui G. Smirnov; despre activitatea lui I. Hâncu, primul arheolog din RSSM care a susținut teza de doctor în științe în anul 1961, precum și despre rezultatele cercetărilor care au pregătit terenul pentru fondarea, în 1992, a Institutului de Arheologie și Istorie Veche în cadrul AȘM. La discuții au participat dr. Vlad Vornic, dr. Aurel Zanoci, dr. Sergiu Matveev, dr. hab. Liliana Condraticova, dr. Mihai Băț ș.a.

15 ianuarie, Ziua Culturii Naționale. Inițiativa comună a Academiei de Științe a Moldovei și a Academiei Române, din 28 noiembrie 2024, a condus spre declararea, la 26 decembrie, prin hotărâre de Guvern, a anului 2025 drept Anul Eminescu, decizie aprobată de Parlament prin 66 de voturi în ultima ședință a anului 2024. Astfel, Academia Română și Academia de Științe a Moldovei au celebrat Ziua Culturii Naționale și 175 de ani de la nașterea poetului național Mihai Eminescu într-un spațiu virtual comun. Președintele Academiei Române, acad. Ioan-Aurel Pop, a accentuat cu acest prilej: „Când se vorbește despre cultură la români e imposibil să se facă abstracție de Eminescu. Eminescu cuprinde cultura românească însuși, iar din uriașa zestre se vede capacitatea miraculoasă a scriitorului de a cuprinde în mintea sa lumea”. Acad. Ion Tighineanu, președintele Academiei de Științe a Moldovei, a precizat că în „Anul Mihai Eminescu” vor fi organizate o serie de evenimente la care vor fi abordate ideile poetului cu privire la identitate, tradiție și valori, precum Ziua Europei, Sărbătoarea Națională „Limba noastră cea română”, cea de-a XIV-a ediție a Congresului Mondial al Eminescologilor, planul de acțiuni al Guvernului incluzând mai

multe activități, cu responsabilitatea desfășurării inclusiv la AȘM. Ministrul Culturii al Republicii Moldova, Sergiu Prodan, avea să afirme că „opera lui Eminescu este un testament al limbii române, al aspirațiilor naționale și al unității spirituale dintre românii de pretutindeni. Într-un context european tot mai dinamic, Eminescu rămâne reperul identitar care reamintește de valorile fundamentale”. Mesaje de salut au adresat participanților la eveniment ministrul Culturii din România, Natalia-Elena Intotero, ministrul Educației și Cercetării din România, Daniel David ș.a. Au urmat discursuri care au pus în evidență imensa operă eminesciană, susținute într-un spațiu comun virtual la Chișinău și la București, de vicepreședintele AȘM, m. c. Ion Hadârcă; președintele Congresului Mondial al Eminescologilor, acad. Mihai Cimpoi; directorul Muzeului Național al Literaturii Române din București, prof. univ., dr. Ioan Cristescu; președintele Secției de Filologie și Literatură a Academiei Române, m. c. al Academiei Române Rodica Zafiu. Prin implicarea Secției de științe sociale, economice, umanistice și arte și a Secției management academic și relații externe a AȘM, în holul Sălii Azurii a fost organizată expoziția „Eminesciana 2025”, integrând fotografii și cărți dedicate Luceafărului poeziei noastre. Pe finalul manifestării, Corul Național de Cameră „Madrigal – Marin Constantin” a oferit un moment muzical special în Aula Academiei Române. Iar în Sala Azurie a Academiei de Științe a Moldovei a răsunat în premieră *Oda lui Eminescu* (muzică Constantin Rusnac, Doctor Honoris Causa al AȘM, versuri acad. Ion Tighineanu), interpretată de Capela Corală „Moldova” de la IP Compania „Teleradio-Moldova”, sub bagheta dirijorului Gabriela Tocari. Evenimentul dedicat Zilei Culturii Naționale a culminat cu demonstrarea filmului documentar *Cufărul lui Eminescu* (2019) în regia lui Cristian Radu Nema, care ne-a onorat cu prezența la AȘM.

Ziua Culturii Naționale,
15 ianuarie.

În aceeași zi, pe 15 ianuarie, acad. Ion Tighineanu și acad. Mihai Cimpoi s-au conectat online la conferința „Eminescu în cultura europeană”, organizată la Bruxelles, în Parlamentul European, de europarlamentarul Maria Grapini, pentru a pune în evidență importanța promovării operei eminesciene pe plan european și mondial.

De Ziua Națională a Culturii, Centrul Academic Internațional „Mihai Eminescu” a celebrat un sfert de secol de activitate printr-o serie de manifestări culturale, la care au participat președintele AȘM, acad. Ion Tighineanu, acad. Mihai Cimpoi și m. c. Ion Hadârcă, vicepreședintele AȘM, coordonator al Secției de științe sociale, economice, umanistice și arte a AȘM.

Ziua Culturii Naționale a finalizat prin emisiunea „Obiectiv Comun” de la TVR Moldova, la care au luat parte acad. Ion Tighineanu și acad. Mihai Cimpoi, vorbitori evidențiind valoarea operei și personalității lui Mihai Eminescu ca simbol al unității culturale românești și universale, dar și caracterul multidisciplinar al creației eminesciene, ce integrează istorie, filosofie, fizică, matematică etc. „Este o mândrie să avem un poet național cum este Eminescu, iar faptul că operele lui sunt studiate în China, Coreea de Sud, India sau Italia, demonstrează valoarea sa universală”, a reliefat acad. Mihai Cimpoi. În cadrul emisiunii, directorul Institutului Cultural Român „Mihai Eminescu” din Chișinău, Monica Babuc, și secretarul de stat la Ministerul Culturii Andrei Chistol, au trecut în revistă acțiunile preconizate de cele două instituții în contextul Anului „Mihai Eminescu”.

23 ianuarie. M. c. al AȘM Victor Juc, directorul Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al Universității de Stat din Moldova, a ținut prelegerea „Al doilea mandat al președintelui Donald Trump: așteptări versus perspective”. Raportorul a evidențiat complexitatea personalității lui Trump, impactul aces-

Prelegere sustinuta de m. c. al AȘM Victor JUC,
23 ianuarie 2025.

tuia asupra politicii interne și externe a Statelor Unite pe fundalul schimbărilor globale. Astfel, pe plan intern, Donald Trump și-a propus să reducă birocratia, să oprească fluxul de migranți și să transfere locurile de muncă din manufactură către clasa muncitoare americană, avertizând asupra multiplelor provocări, cum ar fi rezistența magnaților și dificultatea de a obține o majoritate parlamentară. Pe plan extern, introducerea de tarife comerciale și politicile protecționiste ar putea provoca rezistență economică din partea altor state, complicând și mai mult poziția globală a SUA. Profesorul Victor Juc a precizat că Uniunea Europeană traversează un moment de reevaluare profundă a politicilor sale, în special în ceea ce privește Pactul Verde European și obiectivele asumate prin Acordul de la Paris din 2015. El a accentuat necesitatea ca Republica Moldova să-și consolideze relațiile cu Statele Unite, punctând că viitorul relațiilor internaționale și al politicilor europene depinde în mare măsură de deciziile administrației Trump și de modul în care instituțiile americane vor implementa noile strategii politice.

23 ianuarie. Secția de științe sociale, economice, umanistice și arte a AȘM a organizat masa rotundă „Premisele și impactul istorico-politic al Unirii Principatelor Române, 24 ianuarie 1859” cu participarea cercetătorilor de la Institutul de Istorie, USM. În lucrările sale de cuvânt, acad. Ion Tighineanu și m. c. Ion Hadârcă au accentuat faptul că AȘM depune constant eforturi pentru a pune în valoare personalitățile notorii care au făcut istorie. Totodată, Academia promovează subiecte legate de procese și evenimente istorice importante, precum a fost Unirea Principatelor Române de la 24 ianuarie 1859. În continuare, acad. Andrei Eșanu a conferențiat despre procesele de occidentalizare a țărilor române; dr. Eugen-Tudor Sclifos a subliniat importanța dublei alegeri a lui Alexandru Ioan Cuza și diplomația franco-rusă; dr. Gheorghe

Negru a abordat tema impactului Unirii Principatelor Române asupra Basarabiei. Participanții la discuție au reliefat rolul Unirii Principatelor Române din 24 ianuarie 1859 în formarea statului român modern și pregătirea circumstanțelor pentru Marea Unire de la 1918.

23 ianuarie. La Biblioteca Națională a Republicii Moldova a avut loc lansarea *Calendarului Național 2025*, inițiat acum 34 de ani. În cele 544 de pagini ale Calendarului, care demult a depășit limitele unei publicații în accepțiunea sa clasică, constituind o lucrare multidisciplinară consistentă, se regăsesc informații relevante despre domeniile științei, culturii și artei, personalități notorii din țară și de peste hotare. Președintele AȘM, acad. Ion Tighineanu, a subliniat că este important „nu atât volumul, cât calitatea, întrucât la bază stau materiale științifice care vor servi drept suport pentru alte studii viitoare”. Președintele Colegiului de redacție, acad. Andrei Eșanu, a precizat că „Menirea acestui calendar este de a informa publicul cititor din mediul academic, politic, cultural despre cele mai interesante și cele mai reprezentative evenimente”. La lansare au participat Elena Pintilei, director general al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, scriitorul Nicolae Schițco, preotul Maxim Melinte, prof. Boris Boguș ș.a.

24 ianuarie. Secția de științe ale vieții a Academiei de Științe a organizat masa rotundă „Noul metapneumovirus uman. Riscuri epidemiologice și medicale”, venind și de această dată cu informații relevante pentru societate privind prevenirea răspândirii unui nou virus. În deschiderea mesei rotunde, președintele AȘM, acad. Ion Tighineanu, a relevat că metapneumovirusul nu este o noutate, dar mutațiile sale necesită explicații clare din partea specialiștilor prin prisma abordărilor științifice și a experienței acumulate, pentru a oferi informații corecte și fundamentate. Vicepreședintele AȘM, acad. Eva Gudumac, conducător al

Masa rotundă consacrată Unirii Principatelor Române, 23 ianuarie, în imagine: dr. Gh. NEGRU și dr. E.-T. SCLIFOS.

Acad. Andrei EȘANU, discurs la lansarea *Calendarului Național 2025*, 23 ianuarie.

Secției de științe ale vieții, a ținut să precizeze că maladiile precum hepatitele virale, acute și cronice, infecțiile rezistente la antivirale și bacteriile asociate creează probleme majore de sănătate publică, inclusiv în Republica Moldova, subliniind importanța colaborării interdisciplinare și a unei supravegheri epidemiologice proactive pentru a face față noilor provocări generate de virusurile emergente. La lucrările mesei rotunde și-au exprimat poziția cu referire la studierea și combaterea metapneumovirusului m. c. al AȘM Viorel Prisacari; dr. hab., conf. univ. Olga Burduniuc, șeful Direcției diagnostic de laborator în sănătate publică din cadrul Agenției Naționale pentru Sănătate Publică; m. c. al AȘM Svetlana Șciuca, șeful Clinicii Pneumologie a Institutului Mamei și Copilului; dr. hab., prof. univ. Gheorghe Plăcintă, șeful Catedrei Boli infecțioase a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, iar în spațiul online a intervenit prof. Simin Florescu de la Spitalul de Boli Infecțioase și Tropicale „Victor Babeș” din România. Rezumând lucrările mesei rotunde, subliniem că acest eveniment cu participarea personalităților notorii din domeniul medicinei de pe ambele maluri ale Prutului a pus în evidență necesitatea intensificării eforturilor de colaborare internațională și a cercetărilor comune pentru a răspunde în timp util provocărilor aduse de metapneumovirusul uman, precum și de alți viruși.

28 ianuarie. Secția de științe ale vieții a AȘM a organizat masa rotundă cu participare internațională „Calitatea apelor în ecosisteme acvatice”. Acad. Ion Tighineanu, adresându-se participanților, a accentuat importanța protejării resurselor de apă și responsabilitatea globală față de mediu, necesitatea unui echilibru între dezvoltarea economică și protejarea resurselor naturale. Dr. Lucian Alexandru Constantin a relatat despre cercetările aplicative și fundamentale pentru identificarea soluțiilor moderne de tratare a apei, vizând reducerea poluanților și îmbunătățirea calității

ții apei potabile, desfășurate la Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Ecologie Industrială din România. El a reiterat angajamentul institutului de a susține stațiile de tratare a apei din România prin asistență tehnică și testarea soluțiilor la nivel pilot, inclusiv prin organizarea anuală a Simpozionului „Mediul și Industria” pentru specialiștii din domeniul protecției mediului și al tehnologiilor de tratare a apei. M. c. al AȘM Elena Zubcov a prezentat detaliat analiza ecosistemelor acvatice transfrontaliere ale Republicii Moldova, dezvăluind că utilizarea masivă a substanțelor chimice și deversările necontrolate afectează semnificativ ecosistemele acvatice. Profesorul Elena Zubcov a reiterat necesitatea colaborării internaționale și desfășurării proiectelor de cercetare pentru monitorizarea și îmbunătățirea calității apei, importanța politicilor eficiente de protecție a ecosistemelor acvatice, adoptarea măsurilor pentru reducerea poluării. În spațiul virtual, dr. hab. Antoaneta Ene, profesor la Universitatea Dunărea de Jos, Galați, România, a vorbit despre parteneriatul de durată dintre Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați și Institutul de Zoologie din Chișinău, demarat în 2009 și consolidat prin proiecte transfrontaliere de anvergură, făcând apel către Academia de Științe a Moldovei și Academia Română de a sprijini cercetările de excelență în domeniile de interes comun. Acad. Boris Gaina s-a referit la impactul poluării asupra ecosistemelor acvatice și riscurile pe termen lung pe care le implică schimbările climatice pentru accesul la apă potabilă și utilizarea apei în agricultură și a relatat despre deteriorarea vizibilă a calității apei din râurile Moldovei, inclusiv Nistru. Noile tehnologii inovatoare pentru potabilizarea apelor naturale, elaborate la Institutul de Chimie al USM, au fost prezentate de acad. Tudor Lupașcu. Studiul pe un eșantion de 363 de fântâni arteziene analizate în ultimii cinci ani, a arătat că doar 5,8% corespund normelor sanitare. În cazul fântân timerate, doar 3,4%

Masa rotundă „Noul metapneumovirus uman. Riscuri epidemiologice și medicale”, 24 ianuarie.

Masa rotundă „Calitatea apelor în ecosisteme acvatice”, 28 ianuarie.

dintre probe respectă standardele de calitate a apei, a precizat acad. T. Lupașcu. Dezbaterile în cadrul mesei rotunde au pus în evidență necesitatea conjugării eforturilor mediului științific, mediului de afaceri, a societății pentru a face față acestor provocări care au impact negativ pe termen mediu și lung, afectând calitatea vieții din Republica Moldova.

5 februarie. În această zi, acad. Valeriu Canțer, unul dintre cei mai de seamă fizicieni ai Republicii Moldova, ar fi sărbătorit 70 de ani. În memoria sa, Secția de științe exacte și ingineresti a AȘM și Institutul de Inginerie Electronică și Nanotehnologii „Dumitru Ghițu” al UTM au organizat masa rotundă „Viață dedicată dezlegării celor trei enigme eterne ale civilizației: Geneza Universului, Geneza Lumii și Geneza Rațiunii”, pentru a pune în evidență contribuțiile remarcabile ale acad. Valeriu Canțer la dezvoltarea fizicii materialelor și nanostructurilor neconvenționale, dar și activitatea sa managerială, în calitate de președinte al Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare și coordonator al secțiilor de științe din cadrul AȘM. Președintele AȘM, acad. Ion Tighineanu, a evocat momentele-cheie din cariera lui Valeriu Canțer, amintind că acesta a devenit membru corespondent al Academiei la doar 40 de ani și academician la 45, un parcurs excepțional pentru știința moldovenească, apreciind impactul pe care acad. Valeriu Canțer l-a avut asupra comunității științifice din Republica Moldova și dincolo de hotarele ei: „Academicianul Canțer nu doar asculta, ci și auzea, aducând mereu propuneri constructive și pertinente. Era un om al faptelor, nu doar al ideilor”. Acad. Anatolii Sidorenko a menționat că în cadrul Institutului de Inginerie Electronică și Nanotehnologii „D. Ghițu” a fost organizat un muzeu, care păstrează moștenirea științifică și pedagogică a acad. Valeriu Canțer. Din Riga, fizicianul Yuri Dekhtyar, conectat online, a relatat despre rolul lui Valeriu Canțer în formarea tinerilor cercetători, unii dintre aceștia

ajungând să studieze și să lucreze în centre de excelență europene. Acad. Leonid Culiuc a readus în atenția participanților organizarea unor școli unionale de fizică. „În 1985, sub egida Asociației Tinerilor Savanți, am organizat prima școală unională la Vadul lui Vodă, unde au participat peste 100 de persoane din întreaga Uniune Sovietică. A fost un eveniment de amploare, realizat într-un mod inovator pentru acele vremuri. Această independență a noastră nu a fost însă primită cu mare bucurie de autorități”, subliniind că Valeriu Canțer se implica activ în promovarea științei, fiind un spirit hotărât și perseverent, deși nu întotdeauna apreciat la justa sa valoare. Conectat online, acad. Mircea Bologa a subliniat faptul că Valeriu Canțer a devenit membru al familiei academice sub semnătura sa, exprimându-și recunoștința față de contribuțiile semnificative ale acestuia în domeniul fizicii. Dr. hab. Liliana Condraticova a precizat că în amintirea acad. Canțer, la AȘM, Premiul pentru tineri cercetători îi poartă numele. La discuții a participat dr. hab., prof. univ. Tatiana Callo, dr. Sergiu Cârlig, dr., conf. univ. preotul Octavian Moșin; dr. hab., prof. univ. Vasile Tronciu; acad. Boris Gaina, acad. Tudor Lupașcu, m. c. Victor Moraru, jurnalista Tatiana Rotaru, alți colegi și discipoli. Masa rotundă, moderată de m. c. Svetlana Cojocaru, conducător al Secției de științe exacte și ingineresti, a fost un îndemn pentru societate de a nu uita predecesorii noștri, dascălii care ne-au format.

6 februarie. La Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, întâlnirea „Maestrul gândirii pedagogice: viața și opera lui Ion Gagim”, a pus în evidență personalitatea și opera profesorului Ion Gagim, m. c. al AȘM, fiind abordate subiecte precum educația, gândirea metafizică și dimensiunile profunde ale existenței, care au fost materializate de autor în paginile cărții prezentate *Educația de sus și educația de jos* (Editura PRO UNIVERSITARIA, 2024).

10 februarie. Muzeul Național al Literaturii Române a marcat 60 de ani de la înființare prin lansarea volumului *Jurnalul pandemiei sau Wuhandemia – 2020*, semnat de scriitorul Ion Hadârcă, membru corespondent și vicepreședinte al AȘM. „Am urmărit această perioadă complicată pentru întreaga națiune și pentru vecinii noștri, analizând măsurile luate, reacțiile autorităților și impactul asupra populației. Totodată, mi-am ordonat lecturile, revenind la opere clasice precum Defoe, Marquez și Camus, care au scris despre epidemiile din istorie. În paginile jurnalului, am surprins nepregătirea autorităților, dar și eroismul medicilor care au luptat cu o amenințare necunoscută”, a declarat Ion Hadârcă. Cartea include 366 de texte, documentează fiecare zi a anului 2020, marcat de pandemia de COVID-19, autorul rememorând personalită-

Masa rotundă *in memoriam* acad. Valeriu CANȚER, 5 februarie.

țile care și-au pierdut viața în pandemie: Efim Josanu, Nicolae Dabija, Tudor Colac și Valeriu Turea.

11-12 februarie. Conform tradiției, cu prilejul Zilei Internaționale a fetelor și femeilor cu activități în domeniul științei, la Academia de Științe a Moldovei a avut loc tradiționala conferință științifică. Cea de-a V-a conferință dedicată contribuțiilor femeilor în cercetare și inovare a fost organizată în cadrul Conferinței științifice internaționale „Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății de mâine” de către Academia de Științe a Moldovei (cu implicarea celor trei secții de științe), Centrul Mitropolitan de Cercetări Științifice T.A.B.O.R. (Iași, România), Institutul de Etnologie al Academiei Naționale de Științe a Ucrainei (or. Lvov), Institutul European pentru Cercetări Multidisciplinare (Buzău, România), Universitatea Liberă din Berlin (Germania), în parteneriat cu Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Institutul de Chimie Macromoleculară „Petru Poni”, Iași; Institutul Național de Cercetare în Medicină și Sănătate al Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, Universitatea Tehnică a Moldovei ș.a. parteneri. Fiecare instituție și-a asumat organizarea unei secțiuni aparte, care s-a încadrat în activitatea comisiilor de experți pe următoarele domenii: „Schimbări climatice”; „Agricultură”; „Securitate socioeconomică”; „Istoria științei”; „Patrimoniul cultural în context european”; „Medicină”. Mesaje de felicitare au adresat acad. Ion Tighineanu, președintele AȘM, care a înmănat diplome de apreciere doamnelor și domnișoarelor care fac cercetare, m. c. al AȘM Alexandru Stratan, rectorul Academiei de Studii Economice din Moldova, dr. Vlad Vornic, secretar de stat la Ministerul Culturii. A urmat o rundă de întrebări-răspunsuri privind provocările și oportunitățile carierei de cercetare pentru doamne, algoritmul de activitate și asumarea unor anumite responsabilități, la dezbateri participând dr. Daniela Elenciuc, președintele Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare, Natalia Mogol, director adjunct general al Agenției de Stat pentru Proprietatea Intelectuală, prof. univ., dr. hab. Irina Iuliana Costache Enache, prorector la Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa” din Iași, acad. Eva Gudumac, vicepreședinte la Academia de Științe a Moldovei, conducător al Secției de științe ale vieții, dr. în economie Viorel Miron, președinte al Agenției de Dezvoltare a Turismului din Moldova, dr. hab., profesor Nicoleta Vornicu, director al Centrului Mitropolitan de Cercetări T.A.B.O.R., Iași, România ș.a. În ședința plenară, moderată de dr. hab. Liliana Condricova, au prezentat comunicări dr. hab., conf. cerc. Aculina Aricu (Institutul de Chi-

mie, USM), care a abordat subiectul chimiei în serviciul sănătății și frumuseții; prof. univ., dr. hab. Irina Iuliana Costache Enache (Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa” din Iași) a relatat despre drama bolnavului inchipuit. Dr. prof. Norina Consuela Forna de la aceeași universitatea ieșeană a împărtășit din experiența sa deosebită în cercetare, inovație și educație. Rezultatele, realizările și perspectivele proiectului multidisciplinar și internațional Phageland privind măsurarea calității vieții au fost raportate de dr. Alina Ferdohleb (USMF „Nicolae Testemițanu”). Compartimentul științelor umaniste a fost prezentat de dr. hab., prof. univ. Aliona Grati, director al Școlii Doctorale științe umaniste și ale educației de la USM, care a relatat despre modelul Eminescu în creația poeziei din Basarabia din anii 1920–1930. Elena Pintilei, director al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, a adus în atenție tradiția, simbolistica și implicațiile socio-culturale ale „Păzitului usturoiului” în seara de Sfântul Andrei, prezentate în baza materialelor de teren culese la românii din sudul Basarabiei. Dr. hab. Liliana Condricova a abordat subiectul patrimonializării, atitudinii față de patrimoniu și viitorul Sălii Unirii din Chișinău, reparată în mare parte grație contribuțiilor financiare ale buzoienilor, care astfel cinstesc memoria pământeanului său, Alexandru Marghiloman, prim-ministrul României în perioada când, pe 27 martie 1918, s-a votat Unirea Basarabiei cu România. La lucrările conferinței s-au înregistrat zeci de participanți, reprezentanți ai diferitor instituții de cercetare din Republica Moldova, România, Ucraina, Polonia, care au susținut circa 360 de rapoarte. Lucrările conferinței s-au desfășurat pe 11 și 12 februarie în 14 secțiuni, organizate la Chișinău, Iași și Lviv. Și de această dată, am fost alături de cercetătorii ucraineni, care de trei ani activează în condițiile războiului agresiv al Rusiei împotriva Ucrainei. De asemenea, în sec-

Ziua Internațională a Femeilor în Cercetare, editia a V-a, 11 februarie 2025.

țiunea „Știința istorică între provocări și perspective”, dr., conf. univ. Ion V. Xenofontov a prezentat volumul de documente *Istoria științei în RSS Moldovenească: Documente și materiale, 1944–1947*, realizată de Constantin Manolache, Demir Dragnev, Ion Valer Xenofontov, Victor Juc în cadrul Comisiei de specialitate Istoria științei.

14 februarie. De Ziua Națională a Lecturii, Secția de științe sociale, economice, umanistice și arte a organizat Simpozionul științific „Grigore Vieru – 90. Legământ cu Eminescu”, care a reunit personalități marcante din domeniul științei și culturii. În deschiderea evenimentului, Corul Companiei Publice „Teleradio Moldova”, sub conducerea dirijorului Gabriela Tocari, a interpretat în premieră piesa maestrului Constantin Rusnac – *Steaua limbii noastre*, versuri Grigore Vieru, și Requiemul *M-a-ntrebat oda-tă Eminescu-n vis*, o adaptare de Constantin Rusnac. Soliști – Taisia Caraman, Cristina Goncearova, Tatiana Costiuc, Ion Timofte și Alexei Digore. Președintele AȘM, acad. Ion Tighineanu, a evocat personalitatea și contribuțiile lui Grigore Vieru la promovarea limbii române și la renașterea națională. „Comemorăm astăzi un poet eminent, un mare slujitor al limbii române, membru de onoare și membru corespondent al Academiei Române, Doctor Honoris Causa al Academiei de Științe a Moldovei. Criticii literari l-au numit pe Grigore Vieru un Eminescu al Basarabiei”, subliniind că Grigore Vieru a fost un simbol al rezistenței prin cultură și un fervent apărător al identității românești. Ambasadorul Extraordinar și Plenipotențiar al Azerbaidjanului în Republica Moldova, Excelența Sa Ulvi Bakhshaliyev, a menționat că lucrările lui Grigore Vieru au fost traduse în mai multe limbi, inclusiv în azeră, precizând că „Poezia sa a fost primită cu interes de creatorii și iubitorii de literatură din Azerbaidjan, iar traducerea scrierilor sale a contribuit la consolida-

rea legăturilor culturale dintre popoare”. Vicepreședintele AȘM, m. c. Ion Hadârcă, a relevat importanța literaturii naționale în contextul culturii universale, rolul limbii materne în păstrarea și transmiterea valorilor culturale: „Opera lui Grigore Vieru continuă să inspire și să rămână o punte de legătură între generații și culturi, păstrându-și actualitatea și forța de a emoționa cititorii din întreaga lume”. Legătura dintre Grigore Vieru și Mihai Eminescu a fost pusă în evidență de acad. Mihai Cimpoi: „Grigore Vieru și-a definit destinul poetic printr-o profundă venerație față de Eminescu, considerându-l un simbol al unității și al identității naționale. Legământul său față de limba română și valorile naționale este o moștenire de prețuit”. În cadrul evenimentului a fost lansată antologia *Grigore Vieru. Cântecul acului*, editată la Baku, antologator Iynənin Nəğməsi, traducător poetul azer Selim Babullaoglu. Cu acest prilej, dr. Vugar Novruzov a subliniat rolul Ambasadei Republicii Moldova la Baku și al Uniunii Scriitorilor din Azerbaidjan în realizarea acestui proiect cultural. La eveniment au luat cuvântul dr. Iulian Filip și fiul regretatului poet Călin Vieru.

3 martie. Secția de științe sociale, economice, umanistice și arte a Academiei de Științe a Moldovei a organizat o masă rotundă dedicată ilustrului compozitor, academicianului Eugen Doga, născut în prima zi de primăvară. Evenimentul a fost marcat de lansarea cărții *Eugen Doga la vârsta infinitului*, o culegere de evocări și omagii cu prilejul împlinirii a 88 de ani din ziua nașterii. Au ținut discursuri acad. Ion Tighineanu („Creația lui Eugen Doga a atins coardele sensibile ale sufletelor oamenilor de pe diferite continente”), acad. Mihai Cimpoi („Eugen Doga are o vocație universală”), m. c. Ion Hadârcă („Tenacitatea sa, înțelepciunea, munca constantă și devotamentul față de propriul talent nu l-au oprit niciodată din a crea”), compozitorul și dirijorul, acad. Gheorghe Mustea („Muzica cre-

Acad. Mihai CIMPOI la Simpozionul „Grigore Vieru – 90. Legământ cu Eminescu”, 14 februarie.

Masa rotundă și lansarea cărții *Eugen Doga la vârsta infinitului*, 3 martie.

ată de Eugen Doga este o muzică pentru viață, pentru viața oamenilor”), m. c. Ion Gagim („Muzica maestrului Eugen Doga se caracterizează prin sfânta simplitate, iar ca să ajungi la ea trebuie să cobori în adâncime”), acad. Boris Gaina („Personalitatea puternică a maestrului Eugen Doga are și un simț fin al relațiilor interumane”), dr. hab., prof. univ. Aurelian Dănilă („Maestrul Eugen Doga a știut mereu să creeze opere muzicale de mare valoare, care au încununat și creațiile altor artiști, deoarece muzica maestrului era cea care oferea profunzime spectacolelor, filmelor sau ridica la un alt nivel de percepție versurile unor poeți cunoscuți”) ș.a. Lucrarea *Eugen Doga la vârsta infinitului* include eseuri omagiale ale membrilor titulari, membrilor corespondenți, membrilor de onoare ai AȘM, membrilor desemnați ai Secțiilor de științe, precum și ale criticilor de artă și film. În cele 128 de pagini s-au regăsit și mai multe instanțee din viața academică cu participarea acad. Eugen Doga: Ziua Academiei de Științe a Moldovei, 12 iunie 2021; lansarea cărții semnate de academicianul compozitor, *O viață așa cum a fost să fie*, 28 decembrie 2022; Ziua Națională a Culturii, 15 ianuarie 2024; Ziua Unirii Principatelor Române, 24 ianuarie 2024; sărbătoarea Mărtisorului la AȘM din 1 martie 2024, precum și alte evenimente, ședințe și Adunări generale ale AȘM. Conceptul grafic al culegerii și designul copertei au fost realizate de dr. hab. Liliana Condraticova.

3 martie. Secția de științe exacte și ingineresti a AȘM și Institutul de Chimie al USM au organizat, în cadrul unei mese rotunde, omagierea acad. Tudor Lupașcu cu ocazia aniversării a 75 de ani. În debutul evenimentului, președintele AȘM, acad. Ion Tighineanu, i-a înmănat acad. T. Lupașcu Medalia „Meritul Științific”, clasa I-a, în semn de recunoaștere a realizărilor sale remarcabile în domeniul chimiei fizice și ecologice, precum și în formarea noilor generații de cercetă-

Acad. Tudor LUPAȘCU la vârsta bilanțurilor, 3 martie.

tori. La eveniment, cu mesaje de felicitare și apreciere a activității multidisciplinare au participat prorectorul pentru activitate științifică al USM, dr. hab., prof. univ. Georgeta Stepanov, care a transmis și mesajul rectorului USM, dr., prof. Igor Șarov. Acad. Gheorghe Duca i-a conferit acad. Tudor Lupașcu o Diplomă de onoare din partea Societății Chimicilor din Republica Moldova, exprimându-și recunoștința pentru munca neobosită și impactul asupra comunității științifice. Dr. Raisa Nastas a prezentat o lucrare dedicată contribuțiilor fundamentale ale academicianului Tudor Lupașcu în domeniul chimiei adsorbanților carbonici, temă care a stat la baza formării unei școli științifice recunoscute pe plan internațional. Mesaje de felicitare au adresat acad. Boris Gaina, acad. Ion Bostan, m. c. Ion Geru, dr. hab., prof. univ. Ion Mereuță ș.a. colegi, discipoli, cercetători științifici.

17 martie. Institutul de Chimie Macromoleculară „Petru Poni”, cu care AȘM are o strânsă colaborare, a organizat un eveniment comemorativ dedicat academicianului Bogdan C. Simionescu (16.03.1948 – 24.10.2024), remarcabil savant și mentor, prieten devotat al Academiei de Științe a Moldovei. Cu prilejul evenimentului a fost inaugurat Pavilionul „Acad. Bogdan C. Simionescu”, proiect realizat prin concursul Infra SupraChem Lab, fapt menționat de dr. Valeria Harabagiu, directorul Institutului. Au ținut discursuri acad. Ioan Dumitrache, secretar general al Academiei Române; acad. Marius Andruh, vicepreședinte al Academiei Române; acad. Ion Tighineanu, președinte al Academiei de Științe a Moldovei; Mihai Chirica, primar al Municipiului Iași ș.a. „Acad. Bogdan Simionescu a fost o personalitate notorie, un cercetător de forță, un profesor apreciat de discipoli, care purta în inimă o mare dragoste față de știință, de plaiul natal, de întreg spațiul românesc”, a ținut să sublinieze acad. Ion Tighineanu. „Fiind un susținător aprig al comunității științifice din stânga Prutului, acad. Bogdan Simionescu, în calitatea sa de membru de onoare al AȘM, participa activ la Adunările Generale ale Academiei de Științe a Moldovei, la emisiuni radio și TV, venind cu recomandări pertinente referitor la promovarea excelenței în cercetare, la realizarea reformelor în acest domeniu, la necesitatea colaborării, fiind ferm convins că împreună vom reuși mai multe lucruri bune.”

21 martie, vineri. Academia de Științe a Moldovei, în comun cu Biblioteca Națională a Republicii Moldova și Institutul de Fizică Aplicată al USM, au organizat o masă rotundă dedicată comemorării lui Alexei Marco (1935–1993), distins pictor, sculptor și giuvaier, la 90 de ani de la naștere. Operele sale, prin stăpânirea impecabilă a tehnicilor și tehnologiilor de prelucrare artistică a materialelor prețioase, cunoașterea profun-

dă a proprietăților metalelor și ale pietrelor scumpe, a tendințelor artistice în domeniul artei bijuteriilor, se disting printr-un nivel înalt de profesionalism, având o deosebită valoare artistică.

24 martie. În contextul marcării a 25 de ani de la lansarea de către președintele Bill Clinton a Noii Inițiative Naționale pentru Nanotehnologie în SUA, cu repercusiuni deosebite asupra dezvoltării nanotehnologiilor, inclusiv în Republica Moldova, Secția de științe exacte și ingineresti a AȘM a organizat conferința științifică „Nanotehnologiile schimbă lumea”. Evenimentul a avut o semnificație triplă, fiind dedicat, pe lângă Inițiativa susnumită, aniversării de 70 de ani de la naștere și 50 de ani de activitate științifică a președintelui AȘM, acad. Ion Tighineanu, membru de onoare al Academiei Române, specialist consacrat în domeniul nanotehnologiilor. Evenimentul a reunit personalități din lumea științifică, experți naționali și internaționali. Președintele Academiei Române, acad. Ioan-Aurel Pop, prof. Randy Schekman de la Universitatea California, Berkeley, USA, Laureat al Premiului Nobel, doamna Maria Grapini, prim-vicepreședinte al Delegației UE – Republica Moldova în mesajele sale de salut au apreciat activitatea academicianului Ion Tighineanu, eforturile substanțiale depuse pentru dezvoltarea cercetării în Republica Moldova, impactul internațional al cercetărilor sale și echipelor pe care le-a coordonat. Mesajul de felicitare din partea Parlamentului României, Comisia juridică, de disciplină și imunități, semnat de Președintele Comisiei, prof. univ. Liviu-Bogdan Ciucă, a fost dat citirii de vicepreședintele AȘM, m. c. Svetlana Cojocar. În cadrul conferinței, acad. Ion Tighineanu a prezentat prelegerea „Nanotehnologiile schimbă lumea”, punctând evoluția globală a nanotehnologiilor și contribuțiile cercetătorilor din Republica Moldova la dezvoltarea acestui dome-

niu. Printre cele mai valoroase elaborări se numără litografia cu sarcină de suprafață, electrodepunerea prin salturi, materialul nanomaterial aerogalnitul cu proprietăți duale hidrofile/hidrofobe ș.a. realizări obținute în cadrul Centrului Național de Studiu și Testare a Materialelor, fondat în anul 2000 de acad. Ion Tighineanu. Primul discipol al Centrului, dr. hab. Eduard Monaico, a relatat despre activitatea Centrului Național de Studiu și Testare a Materialelor și impactul acestuia în pregătirea cadrelor – 14 doctori în științe și un doctor habilitat. În semn de înaltă recunoștință pentru contribuțiile remarcabile la dezvoltarea științei și promovarea imaginii Academiei pe plan internațional, managementul cercetării, pregătirea cadrelor științifice, promovarea valorilor autentice europene, Prezidiul AȘM i-a conferit acad. Ion Tighineanu Placheta „Excelență în cercetare” și Diploma academică „Promotor al valorilor europene”. Mesaje de felicitare au rostit m. c. al AȘM Victor Juc, președintele Consiliului Directorilor Institutelor de Cercetare, m. c. Alexandru Stratan, rectorul Academiei de Studii Economice din Moldova, în numele Consiliului Rectorilor din Moldova. Aurelia Mocanu, directorul Gimnaziului din satul Sofia, Drochia, baștina acad. Ion Tighineanu, a venit cu un emoționant mesaj video din partea elevilor. La fel de emotiv și semnificativ a fost mesajul muzical oferit de maestrul Constantin Rusnac și interpreta Veronica Roșca, care a interpretat două romanețe, una dintre ele pe versurile scrise de Ion Tighineanu. Cu prilejul frumoaselor aniversări, în ziarul *Făclia* din 21 martie 2025 a fost publicat interviul realizat de Tatiana Rotaru „Fascinantă realizare sub impulsul nanotehnologic”; la 25 martie, acad. Ion Tighineanu a participat la emisiunea „Live Studio” de la Postul de televiziune Moldova 1, iar la 30 martie, a fost invitatul Emiliei Ghețu la emisiunea „Album de familie”, Radio Moldova.

Conferința „Nanotehnologiile schimbă lumea”, prelegere susținută de acad. Ion TIGHINEANU, 24 martie.

Pe 27 martie, la Chișinău au demarat câteva evenimente de o semnificație aparte dedicate aniversării de 107 ani de la Unirea Basarabiei cu România. În Scurarul Liceului „Gheorghe Asachi” a fost dezvelit monumentul Reginei Maria, realizat de sculptorul Veaceslav Jiglițchi, în baza proiectului elaborat de arhitectul Mihail Andrieș și cu suportul financiar al Asociației Obștești „Monumentum” din Republica Moldova. Printr-un concert festiv a fost redeschisă Sala Unirii din Palatul Sfatului Țării, actualmente sediul Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice (Chișinău, str. Alexei Mateevici, nr. 111). Sala emblematică a fost restaurată urmare a campaniei de colectare de fonduri „Uniți pentru Sala Unirii”, precum și grație sprijinului generos al Primăriei Buzău și a numeroaselor donații private ale oamenilor de bună credință din Republica Moldova și din România.

28 martie. La USM, în Aula „Regina Maria” a avut loc prima ediție a Simpozionului Internațional „Regina Maria – Regina Marii Uniri”. În deschiderea simpozionului, acad. Ion Tighineanu, președintele AȘM, în numele Prezidiului AȘM, i-a înmănat Medalia „Nicolae Milescu Spătarul” lui Iulian Rusanovschi, președintele Asociației Obștești „Monumentum” din Republica Moldova, în semn de grațitudine pentru contribuții substanțiale la reabilitarea monumentelor realizate pe teritoriul dintre Prut și Nistru în perioada interbelică, edificarea și protecția monumentelor istorice, precum și pentru promovarea valorilor patrimoniului cultural în spațiul românesc. De asemenea, Medalia „Nicolae Milescu Spătarul” i-a fost acordată dr. Dumitru Preda, diplomat, profesor universitar, în semn de grațitudine pentru contribuții semnificative la dezvoltarea artei diplomatice și științei istorice, colaborare eficientă cu mediul academic din Republica Moldova și participare activă la evenimentele științifice și culturale de la Chișinău.

28 martie. În Sala Unirii a Palatului Sfatului Țării și-a ținut lucrările conferința științifică „Chișinău și Buzău pentru Alexandru Marghiloman”, organizată de Primăria Municipiului Buzău; Academia de Științe a Moldovei; Academia Oamenilor de Știință din România; Școala Doctorală Științe Umaniste și ale Educației, USM; Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice; Asociația Istoricilor din Republica Moldova „Alexandru Moșanu”; Fundația pentru Cercetări Multidisciplinare; *Dialogica*, Revistă de studii culturale și literatură; Centrul Cultural și Educațional „Alexandru Marghiloman”. Ședința plenară a fost moderată de dr. hab. Liliana Condaticova și dr. Adrian-Marius Nicoară. În deschiderea conferinței, acad. Ion Tighineanu l-a citat pe Alexandru Marghiloman, prim-ministru al României în anul 1918, care a adus o contribuție inestimabilă la votarea Actului Unirii de la Chișinău și care zicea: „Memoria și tradițiile neamului joacă un rol important și doar acele societăți au prosperat, care le-au menținut și le-au păstrat”. Acad. Ion Tighineanu a apreciat înalt contribuțiile celor care și-au pus umărul la reparația Sălii Unirii, la colaborarea eficientă între cercetători, conferind medalia academică „Nicolae Milescu Spătarul” lui Constantin Toma, primarul orașului Buzău, dr. Marius-Adrian Nicoară, director al Centrului de Științe Istorice și Arheologie al Institutului European pentru Cercetări Multidisciplinare, Ștefan Davidescu, editor, președinte al Institutului European pentru Cercetări Multidisciplinare din România. Mesaje de salut cu prilejul marcării Unirii Basarabiei cu România au rostit dr. Ioan Scurtu, membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România; dr., prof. univ. Emil Dragnev; dr. hab. prof. univ. Anatol Petrencu, președintele Asociației Istoricilor din Republica Moldova „Alexandru Moșanu”; dr., prof. univ. Victoria Melnic, rectorul Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău; Constantin Toma,

Conferința științifică „Chișinău și Buzău pentru Alexandru Marghiloman”, 28 martie.

primarul Municipiului Buzău, care a dat citire mesajului din partea doamnei Irina Vlăduca-Marghiloman, strănepoata lui Alexandru Marghiloman. În cadrul evenimentului, dr. hab., prof. univ. Aliona Grati, redactor-șef al revistei de studii culturale și literatură *Dialogica*, tip B⁺, a prezentat ediția specială a revistei consacrată Zilei Unirii Basarabiei cu România. Suplimentul nr. 1, anul VII, 2025, include contribuțiile autorilor din Republica Moldova și România. O altă noutate editorială, prezentată în premieră în spațiul românesc, sunt volumele lui Alexandru Marghiloman *Discursuri* (1885–1924), tipărite de primăria Buzău, despre care au vorbit dr. Luminița Giurgiu, editor *Discursuri*, Constantin Toma și Ștefan Davidescu. Au urmat două secțiuni de comunicări, prezentate de cercetători, cadre didactice, tineri din Republica Moldova și din România.

Întrevederi și vizite de lucru la AȘM

Deopotrivă cu evenimentele științifice și culturale desfășurate la AȘM în perioada ianuarie-martie, vom trece în revistă acțiunile realizate în scopul internaționalizării științei și integrarea în spațiul european de cercetare.

14 ianuarie 2025. Neurologul și eminescologul, prof. Jean-Jacques Askenasy de la Facultatea de Medicină a Universității din Tel Aviv, Israel, a efectuat o vizită de lucru la AȘM, unde a avut o întrevedere cu președintele AȘM, acad. Ion Tighineanu, acad. Mihai Cimpoi, m. c. Ion Hadârcă. Domnia sa a acceptat invitația de a participa la evenimente cu impact precum este Școala de vară „Calea spre descoperiri științifice”.

27 ianuarie. Președintele AȘM, acad. Ion Tighineanu, a avut o întrevedere cu Ambasadorul Extraordinar și Plenipotențiar al Statului Qatar în Republica Moldova, Excelența Sa, Dr. Turki Abdulla

Al-Mahmoud. Discuțiile s-au axat pe dezvoltarea domeniilor științei și inovației, evidențiind oportunitățile de colaborare între cele două state. Acad. Ion Tighineanu a relevat faptul că domeniul științei în Republica Moldova a devenit mai dinamic și mai competitiv, urmare a preluării bunelor practici europene și de nivel internațional, menționând asocierea Republicii Moldova la programele cadru ale UE, în special la programul Orizont Europa. S-a discutat posibilitatea participării reciproce la forumuri de inovare organizate în Republica Moldova și în Qatar, precum și inițierea unor proiecte comune de cercetare. Excelența Sa, dr. Turki Abdulla Al-Mahmoud, a subliniat angajamentul Qatarului față de promovarea educației și științei, sprijinind aceste domenii prin intermediul Ministerului Educației și Învățământului Superior și al Fundației pentru Educație, Știință și Dezvoltare Comunitară din Qatar. Ambasadorul Statului Qatar a menționat, totodată, că Fundația deschide perspective de cooperare cu Republica Moldova.

10 februarie. Președintele AȘM, acad. Ion Tighineanu, a avut o întrevedere cu Ambasadorul Extraordinar și Plenipotențiar al Republicii Federale Germania în Republica Moldova, Excelența Sa, Margret Uubber. S-a făcut o trecere în revistă a relațiilor bilaterale în domeniul științei, fiind remarcate o serie de întruniri bilaterale, simpozioane științifice și schimburi academice cu organizații din Germania precum DAAD, BMBF, DFG, Fundația Alexander von Humboldt. Impactul schimbului academic asupra instruirii noilor generații de cercetători sunt confirmate prin exemple concrete ale tinerilor cercetători care revin acasă după stagii îndelungate în Germania, fondează laboratoare științifice și dezvoltă noi direcții de cercetare. În ultimii 15 ani au fost realizate o serie de proiecte bilaterale AȘM-BMBF, care au sporit semnificativ colaborarea între cercetători, lucru vizibil și în

Întrevedere cu Excelența Sa, Margret UEBBER, Ambasadorul Extraordinar și Plenipotențiar al Republicii Federale Germania în Republica Moldova, 10 februarie.

dinamica publicațiilor științifice comune. Excelența Sa Margret Uebber a subliniat importanța schimburilor academice și culturale între Germania și Republica Moldova la nivel bilateral, în context regional, în special prin promovarea tinerilor în dezvoltarea carierei științifice.

21 februarie. Președintele AȘM, acad. Ion Tighineanu, a avut o întrevedere cu Ambasadorul Extraordinar și Plenipotențiar al Japoniei în Republica Moldova, Excelența Sa Yoichiro Yamada. Președintele AȘM a menționat că oamenii de știință din Republica Moldova au dezvoltat numeroase colaborări academice cu profesorii japonezi, primele vizite reciproce având loc la începutul anilor '90. De asemenea, a fost apreciată contribuția prof. Hiroshi Amano, Laureat al Premiului Nobel pentru Fizică (2014), ales membru de onoare al AȘM, care a susținut, pe 10 iunie 2021, în cadrul „Săptămânii științei” dedicate celei de-a 60-a aniversări a AȘM, prelegerea publică „Profitul economic al edificării societății energiei regenerabile”. De asemenea, în cadrul Școlii de vară din 12-15 iunie 2023, prof. Hiroshi Amano a susținut trei prelegeri în format online. Acad. Ion Tighineanu a menționat că în luna iunie 2025, la AȘM va fi organizată o nouă ediție a Școlii de vară „Calea spre descoperiri științifice”, iar în luna octombrie 2025, Republica Moldova va găzdui o nouă ediție a Conferinței internaționale dedicate nanotehnologiilor și ingineriei biomedicale, cu această ocazie fiind invitați profesori și cercetători de la universități internaționale, inclusiv din Japonia. Ambasadorul Yoichiro Yamada a ținut să precizeze că cercetătorii moldoveni consolidează relațiile academice și științifice cu Japonia, iar un punct de reper pe agenda colaborării moldo-nipone este parteneriatul cu Universitatea Shizuoka. Excelența Sa a făcut referire la posibilitatea dezvoltării unor proiecte comune în domeniul tehnologiilor avansate, inclusiv în domeniile STEM.

Audieri publice, Secția de științe exacte și ingineriești.

Alegerea noilor membri ai Acadmiei de Științe a Moldovei

Un exercițiu important al AȘM este alegerea noilor membri ai AȘM. Pentru executarea acestei atribuții statutare, în temeiul prevederilor articolelor 24, 65, 72 ale Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova nr. 259-XV din 15 iulie 2004 (republicat), al Statutului Academiei de Științe, aprobat prin Hotărârea Adunării Generale a Academiei de Științe nr. I/2 din 24 ianuarie 2019 (cu modificările ulterioare), punctelor 8-12 ale Regulamentului privind alegerea membrilor titulari (academicieni), membrilor corespondenți și membrilor de onoare ai Academiei de Științe a Moldovei, aprobat prin Hotărârea Adunării Generale a membrilor titulari și membrilor corespondenți ai AȘM nr. IV/1 din 26 octombrie 2022, în baza Hotărârii nr. 4 din 10 ianuarie 2025, Prezidiul AȘM a anunțat concursul privind alegerea membrilor titulari și membrilor corespondenți ai AȘM la locurile vacante. Deja prin Hotărârea nr. 41 a Prezidiului AȘM din 14 martie 2025, în baza avizelor pozitive ale Comisiilor de experți aprobate de Adunările membrilor titulari și membrilor corespondenți ale Secțiilor de Științe ale AȘM, a fost aprobată lista persoanelor înregistrate drept candidați pentru participare la concursul de alegere în calitate de membru titular și membru corespondent al AȘM, care a fost publicată pe pagina web a AȘM și în săptămânalul *Făclia* din 21 martie 2025.

Audieri publice

Evaluarea cercetărilor efectuate în cadrul programelor instituționale de cercetare pentru anii 2024–2027, etapa anului 2024, este atribuția principală a Academiei de Științe a Moldovei, exercițiu desfășurat în perioada 21-28 februarie 2025 de către Secția de științe ale vieții, Secția de științe exacte și ingineriești; Secția de științe sociale, economice, umanistice și arte, responsabile de procesul de evaluare a programelor

Audieri publice, Secția de științe ale vieții.

instituționale de cercetare ale organizațiilor de drept public din domeniile cercetării și inovării care beneficiază de finanțare instituțională. Audierile publice ale rapoartelor științifice se desfășoară în conformitate cu art. 67 alin. (4) lit. d) din Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova nr. 259 din 15.07.2004 (republicat), pct. 38 al Metodologiei de finanțare a proiectelor din domeniile cercetării și inovării, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 864/2023, pct. 8 din Regulamentul cu privire la evaluarea programelor instituționale de cercetare ale organizațiilor de drept public din domeniile cercetării și inovării care beneficiază de finanțare instituțională, aprobat prin ordinul ministrului Educației și Cercetării nr. 1840/2024, prevederilor subpunctului 20 al punctului 7 și subpunctului 4 al punctului 16 ale Statutului Academiei de Științe a Moldovei, aprobat prin Hotărârea Adunării Generale a Academiei de Științe a Moldovei nr. I/2 din 24 ianuarie 2019 (cu modificările ulterioare), precum și prin Hotărârea Prezidiului nr. 37 din 17 februarie 2025. Precizăm că în cadrul priorității strategice „Sănătate” au fost evaluate 26 de proiecte; la prioritatea „Agricultură durabilă, securitate alimentară” – 12 proiecte; la prioritatea „Biotehnologii și Protecția Mediului” – 8 proiecte; la prioritatea „Provocări societale” – 33 de proiecte; la prioritatea „Tehnologii inovative, energie sustenabilă, digitalizare” – 26 de proiecte. În total, au fost evaluate 105 proiecte. Rezumatele proiectelor pe cele cinci priorități sunt disponibile pe pagina web a AȘM.

Startul audierilor publice ale rapoartelor științifice a fost dat pe **21 februarie**, fiind evaluate proiectele din cadrul priorității „Sănătate”. Acestea au vizat subiecte de actualitate, precum bolile netransmisibile, oncologia, cardiologia, neurologia, sănătatea publică și medicina perinatală, rezultatele cercetărilor în primul an al derulării proiectelor fiind apreciate de experți confidențiali, care au subliniat impactul lor științific și aplicabilitatea rezultatelor.

Pe **24 februarie**, Secția de științe sociale, economice, umanistice și arte a evaluat proiectele din domeniul educației, ședința debutând cu un minut de reculegere dedicat marcării a trei ani de la începutul războiului din Ucraina. Printre subiectele de cercetare abordate s-au numărat implementarea tehnologiilor informaționale și a conceptului STEAM în procesul de învățare a științelor reale, cu un accent special pe utilizarea inteligenței artificiale; monitorizarea curriculumului pentru educația timpurie și învățământul primar, cu scopul de a îmbunătăți programele educaționale de la cele mai fragede vârste; promovarea stării de bine în sistemul educațional prin mecanisme psihologice și pentru asigurarea securității psihologice a elevilor și cadrelor didactice; consolidarea serviciilor educaționale și sociale pentru asigurarea educației incluzive a copiilor cu cerințe educaționale speciale etc.

La **25 februarie**, Secția de științe ale vieții a evaluat proiectele de cercetare axate pe dezvoltarea agriculturii durabile, conservarea resurselor genetice și adaptarea tehnologiilor agroalimentare la schimbările climatice. În ședința secției au fost examinate proiectele privind identificarea resurselor vegetale valoroase, optimizarea tehnologiilor de procesare a alimentelor, implementarea bunelor practici agricole și perfecționarea bazei genetice pentru culturile de câmp; necesitatea unor abordări integrate pentru gestionarea agroecosistemelor și importanța dezvoltării unor tehnologii sustenabile etc.

26 februarie. Secția de științe sociale, economice, umanistice și arte a desfășurat audierile publice ale proiectelor științifice care au pus în evidență dinamica administrativă și guvernanta locală, valorificarea patrimoniului cultural și istoric, dezvoltarea economică sustenabilă, integrarea tehnologiilor moderne în sectoarele strategice ale economiei. Cercetările se referă la necesitatea unor politici publice eficiente, importanța promovării moștenirii culturale naționale în plan in-

Audieri publice, Secția de științe sociale, economice, umanistice și arte.

ternațional, determinarea rolului patrimoniului istoric și muzeal în consolidarea identității Republicii Moldova, impactul traducerii literaturii basarabene și românești asupra percepției culturale în Europa. Proiectele din domeniul economic și al tehnologiilor inovative au propus soluții pentru creșterea competitivității și adaptarea la cerințele pieței europene.

Secția de științe exacte și ingineresti a evaluat pe **26 februarie** proiectele științifice legate de chimie, fizică aplicată și ingineria materialelor, având ca obiectiv dezvoltarea tehnologiilor avansate și aplicabilitatea acestora în domenii precum medicină, energie, mediu și industrie. Cercetătorii au prezentat studii privind sinteza și valorificarea compușilor chimici naturali, dezvoltarea materialelor inteligente și nanostructurate, utilizarea proceselor electrochimice și a fenomenelor cuantice în aplicații inovatoare; au fost analizate soluții pentru optimizarea tratării apei, îmbunătățirea proprietăților materialelor metalice și proiectarea arhitecturilor supramoleculare cu potențial medical.

În ziua de **27 februarie**, în ședința Secției de științe ale vieții au fost evaluate proiectele științifice din sfera biotehnologiilor și protecția mediului, agriculturii durabile, conservării biodiversității și securității ecologice. Specialiști din horticultură, biotehnologie, ecologie și protecția plantelor au prezentat soluții inovatoare pentru adaptarea agriculturii la schimbările climatice, dezvoltarea biotehnologiilor avansate și protejarea ecosistemelor naturale, crearea unor soiuri agricole rezistente, utilizarea mijloacelor ecologice pentru combaterea dăunătorilor și evaluarea impactului factorilor de mediu asupra biodiversității, tehnologii sustenabile pentru protecția mediului și soluții pentru reducerea efectelor activităților umane asupra ecosistemelor fragile.

Pe **27 februarie**, Secția de științe exacte și ingineresti a evaluat proiectele de cercetare inovatoare axate pe inteligența artificială, tehnologii energetice, geologie aplicată și inginerie avansată. A fost pus accentul pe soluțiile tehnologice pentru optimizarea consumului energetic și reducerea impactului asupra mediului, incluzând studii privind decarbonizarea sistemului energetic și dezvoltarea materialelor avansate pentru aplicații în optoelectronică și spintronică, au fost prezentate cercetări privind utilizarea dronelor și tehnologiilor pentru monitorizarea terenurilor agricole și a resurselor de apă, alături de soluții inovatoare în ingineria biomedicală, evaluarea riscurilor seismice, utilizarea rațională a resurselor minerale și fezabilitatea stocării subterane a gazelor naturale.

La **28 februarie**, Academia de Științe a Moldovei a încheiat sesiunile de audieri publice ale rapoartelor științifice. Membrii Secției de științe sociale, economi-

ce, umanistice și arte au examinat proiecte ce vizează elaborarea enciclopediei cronologice privind istoria Basarabiei în perioada 1812–1918, coordonatele modernizării social-economice, politice, administrative și culturale în diferite etape ale evoluției statale din Moldova, Basarabia, RSSM și Republica Moldova, cu accent pe contextul regional și european; schimbările regimurilor politice și impactul acestora asupra culturii și politicii; problematica securității naționale a Republicii Moldova în contextul aderării la Uniunea Europeană; patrimoniul arheologic preistoric și antic din regiunea de silvostepă. Rezultatele cercetărilor din domeniul științelor economice au avut un impact semnificativ asupra dezvoltării unui cadru metodologic integrat pentru evaluarea rezilienței economice, competitivității și sustenabilității. În domeniul demografiei au fost realizate prognoze detaliate privind dinamica pieței forței de muncă și impactul depopulării asupra structurilor administrative.

Omagierea membrilor AȘM

Implementarea planurilor de activitate ale Secțiilor de științe și ale Prezidiului AȘM se realizează inclusiv prin implicarea membrilor titulari, membrilor corespondenți și membrilor desemnați ai Secțiilor de științe ale AȘM, care merită toată recunoștința.

Lumină binecuvântată, sănătate, inspirație și împliniri științifice deosebite i-a adresat Prezidiul AȘM pe **1 ianuarie**, cu prilejul împlinirii a 70 de ani, remarcabilului savant, academicianului Ioan-Aurel Pop, președintele Academiei Române, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei. La **6 ianuarie** a fost sărbătorită m. c. Rodica Sturza, membru al Secției de științe ale vieții, coordonatoarea platformei științifice „Securitatea alimentară și siguranța alimentelor”, apreciată pentru profesionalism și dedicație de care dă dovadă în asigurarea dezvoltării și promovării biotehnologiei alimentare și siguranței alimentelor, formarea și susținerea tinerei generații de cercetători din domeniu. Pe 7 ianuarie, cu prilejul celei de-a 65-a aniversări, a fost omagiat cercetătorul și managerul de excepție, acad. Grigore Belostecinic, rector al Academiei de Studii Economice a Moldovei în anii 2001–2022), coordonator al platformei de dialog „Securitatea economică, migrația și transformările demografice” și al comisiei de specialitate „Securitate socioeconomică”. La **12 februarie**, patriarhul științei chimice, acad. Isaak Bersuker, a împlinit 97 de ani, venerabila aniversare oferind oportunitatea de a-i exprima recunoștința pentru realizările sale prețioase atât pe timpul activității sale la Institutul de Chimie al AȘM, cât și, din 1993, în calitate de profesor la Universitatea Texas din Austin, profesor cercetător la Institutul de Chimie Teoreti-

că (Institute for Theoretical Chemistry). La **14 martie**, cu prilejul unei frumoase aniversări a fost felicitată m. c. Laurenția Ungureanu, director al Institutului de Zoologie, USM, membru al Secției de științe ale vieții, care a depus eforturi consolidate în fortificarea Școlii Algologice și Hidrobiologice din Republica Moldova, crearea Bazei de date a fitoplanctonului ecosistemelor acvatice din Republica Moldova și Sistemului de monitorizare al fitoplanctonului.

Spre marele nostru regret, comunitatea academică a suferit o pierdere irecuperabilă – la **19 februarie** a plecat în lumea celor dreupți m. c. al AȘM Nikon Ungur, membru al Secției de științe exacte și ingineresti a AȘM. Luminoasă să-i fie amintirea!

Cercetare pentru tineri

Membrii AȘM manifestă o preocupare permanentă pentru educarea tinerei generații, cultivarea pasiunii pentru cercetare, ghidarea tinerilor care au ales să facă cercetare. Rezultate palpabile pot fi atinse doar prin conjugarea eforturilor seniorilor experimentați și a tinerilor cercetători, care pot să aducă pe înțelesul liceenilor informații relevante despre diferite domenii de cercetare. Academia de Științe a Moldovei și Academia Tinerilor din Moldova au dat startul prelegerilor în cadrul campaniei de promovare a științei în rândul elevilor și studenților. Primele instituții care au găzduit atare evenimente educative au fost Liceul Teoretic „Gaudeamus” și Liceul „Da Vinci” din Chișinău. Prelegerile au avut loc pe **12 și 13 martie** și au fost susținute de Olesea Caftanator, șef al Laboratorului „Sisteme de Programare – Iurie Rogojin” de la Institutul de Matematică și Informatică „Vladimir Andru-

nachievici” al USM. Pe **14 martie**, elevii au participat, alături de tineri cercetători de la IMI, la Workshopul „Pi Bună”, ediția a III-a, au vizitat Muzeul Tehnicii de Calcul de la IMI. Pe **19 martie**, dr. în științe chimice Larisa Mocan, cercetător științific superior în cadrul Laboratorului Chimie ecologică și tehnologii chimice moderne a Universității de Stat din Moldova, a susținut o prelegere la Liceul Teoretic „Vasile Vasilache”. Pe **26 martie**, dr. Larisa Mocan i-a invitat pe elevii liceului în Laboratorul Chimie ecologică și tehnologii chimice moderne de la USM, inițiindu-i în metodele de epurare a apelor reziduale textile. Campania de promovare a științei în rândul elevilor și studenților este susținută de UNESCO și se va desfășura pe parcursul anului 2025, incluzând prelegeri publice, vizite în laboratoarele de cercetare și selectarea celor mai buni elevi pentru participarea la Școala de vară „Calea spre descoperiri științifice”, care va avea loc la AȘM în zilele de 23-27 iunie 2025.

În concluzie, vom constata că „Jurnalul academic” II prezintă, într-o formă sintetizată, evenimentele desfășurate la Academia de Științe a Moldovei în perioada ianuarie-martie 2025 și are ca obiectiv principal reliefaarea activităților și atribuțiilor statutare în vederea promovării imaginii AȘM, fortificării rolului instituției academice în domeniul cercetării, educației, inovării. De menționat că mai multe aspecte ale activității AȘM în perioada vizată au fost reflectate în cadrul emisiunilor realizate de IP Teleradio Moldova, TVR Moldova, Radio Moldova ș.a., precum și au fost transmise *live-stream* de către *privesc.eu* și Institutul pentru Dezvoltarea Societății Informaționale.

Campania de promovare a științei în rândul elevilor și studenților, 12-13 martie.